

Rapportage schooljaar 2011 - 2012

Project 'Gedragswerk'

Resultaat door verbinden

5 september 2012

Gedragswerk

Stichting Gedragswerk

Project 'Gedragswerk'

Projectleider: Bart van Kessel

Wilhelmina Druckerweg 7

4105 EP Culemborg

info@Gedragswerk.nl

Gedragswerk

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Werkwijze en uitgangspunten	5
3. De resultaten	6
3.1. Resultaten 2011 - 2012	6
3.2. Realisatie van het plan van aanpak	7
Voortzetting regionale activiteiten	7
Landelijke activiteiten	8
Verspreiding van de methodiek	9
Workshops	9
Voortzetting communicatie	9
3.3. Samenvatting resultaten evaluatie	10

Gedragswerk

1. Inleiding

Deze rapportage beschrijft de werkwijze en de resultaten in het zevende schooljaar 2011 – 2012 van project ‘*Gedragswerk*¹’. Opgemaakt per 1 augustus 2012. Opdrachtgever is het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

‘*Gedragswerk*’ heeft tot doel het opstellen en uitvoeren van regionale werkagenda’s tot verbetering van de aanpak van leerlingen met gedragsproblemen. Dit op een zodanige wijze dat op de korte termijn een concrete en krachtige impuls wordt gegeven aan de omvang en kwaliteit van de regionale samenwerking en aan de handelingsbekwaamheid van de betrokken regionale actoren. Met als gewenst resultaat een vermindering van het aantal leerlingen dat niet het passende onderwijs krijgt waarop zij recht hebben.

Project ‘*Gedragswerk*’ wordt uitgevoerd door de stichting Gedragswerk, gevestigd te Culemborg. Bart van Kessel (projectleider) en Jos van der Horst (secretaris) dragen hiervoor namens de stichting zorg. Zij doen dit in samenspraak met de Raad van Toezicht van de stichting Gedragswerk (sinds juni 2012). Hierin hebben zitting mevrouw Anne-Miek Nelissen Hanssen, bestuurder van Stichting Dichterbij, Signum Onderwijs, Attero N.V. en het Maxima Medisch Centrum, alsmede de heer Dr. Huub Pijnenburg, lector werkzame factoren in de zorg voor jeugd aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

Gedurende het schooljaar 2011 – 2012 werd periodiek overleg gevoerd over de voortgang, ervaringen en resultaten van ‘*Gedragswerk*’, met het Ministerie van OCW.

Wat werd in het schooljaar 2011 – 2012 bereikt? Deze vraag wordt, voorafgegaan door een korte beschrijving van de werkwijze en uitgangspunten van ‘*Gedragswerk*’ in hoofdstuk 2, uitvoerig beantwoord in hoofdstuk 3. Inclusief een vergelijking van *de feitelijke realisatie* van activiteiten in het schooljaar 2011 – 2012 met *de voorgenomen realisatie* zoals beschreven in het plan van aanpak voor dit schooljaar.

¹ Project ‘*Gedragswerk*’ ging van start november 2005. De rapporten die de werkwijze en de resultaten van de opeenvolgende fasen beschrijven, kunnen worden geraadpleegd op www.Gedragswerk.nl.

Gedragswerk

2. Werkwijze en uitgangspunten

De belangrijkste uitgangspunten van 'Gedragswerk' zijn de volgende:

1. Vertrekpunt vormen de leerlingen met gedragsproblemen die niet het onderwijs ontvangen dat ze nodig hebben en waarbij sprake is van handelingsverlegenheid.
2. Project 'Gedragswerk' is *een bottom up aangestuurde stimulans* voor de regionale samenwerking: vertrekkend vanuit concrete vragen om ondersteuning vanuit de regio's, worden oplossingen aangereikt.
3. Enerzijds gaat het om oplossingen voor problemen die een adequate zorg voor leerlingen met gedragsproblemen in de weg staan. Anderzijds gaat het er om de bij veldpartijen aanwezige knelpunten uit de wereld te helpen. De adviseurs of sparring partners van 'Gedragswerk' staan regionale partijen hierin *met raad en daad* bij.
4. Altijd wordt gebruik gemaakt van de (gebundelde) krachten van al actieve organisaties en bestaande ondersteuningstrajecten. 'Gedragswerk' wil *geen nieuwe loot* zijn *aan de stam* van projecten en voorzieningen, maar het gebruik bevorderen van al datgene wat er al is. Het project wil verbinden!
5. 'Gedragswerk' stimuleert *'het gesprek'* op regionaal niveau en streeft zo 'verbinding' na van regionale partijen. In deze gesprekken worden werkagenda's opgesteld met afspraken over te bewandelen weg en gewenste resultaten.

Samengevat komt de werkwijze van 'Gedragswerk' er op neer dat sparring partners van 'Gedragswerk' 'de ontmoeting' stimuleren op regionaal niveau en zo "verbinding" nastreven van regionale partijen. Dit door (a) gesprekken tot stand te brengen, (b) er voor te zorgen dat deze worden voortgezet zolang als nodig is en (c) concrete resultaten te boeken. 'Gedragswerk' zoekt binnen en met actieve netwerken oplossingen voor leerling(en) die tussen wal en schip vallen en geen passend onderwijs krijgen. In de participerende regio's wordt vastgesteld (1) wie buiten de boot vallen, (2) hoe het komt dat deze kinderen buiten de boot vallen, (3) hoe deze specifieke gevallen kunnen worden opgelost, (4) wie de bij een oplossing benodigde partijen zijn, (5) welke maatregelen nodig zijn om het aantal kinderen dat buiten de boot valt af te laten nemen, (6) en op welke manier de voorgestelde activiteiten worden uitgevoerd (al dan niet met ondersteuning vanuit 'Gedragswerk').

De uitvoering van de voorgestelde activiteiten, beschreven in werkagenda's, vindt IN en DOOR de deelnemende regio's plaats. Zij worden met raad en daad bijgestaan door de sparring partners van 'Gedragswerk'. Deze werken samen met de regionale veldpartijen aan het ontwikkelen en realiseren van oplossingen voor de problemen die maken dat leerlingen tussen wal en schip vallen. 'Gedragswerk' biedt daadwerkelijke en concrete ondersteuning. Dit echter zonder de verantwoordelijkheid van de regionale veldpartijen over te nemen en altijd tijdelijk.

De elf sparring partners fungeren in dit proces als adviseurs, initiatiefnemers, regisseurs, katalysatoren, partners in de uitvoering en buitenbeentjes die prikkelen en irriteren als dat nodig is om beweging te brengen in vastgelopen regionale situaties.

Gedragswerk

3. De resultaten van 'Gedragswerk'

3.1. Resultaten 2011 – 2012

- o De sparring partners gingen aan de slag in 79 regio's, waar zij betrokken waren bij 117 korte of langdurige interventies.

Staat 1. Startmaand interventies (n=117)

Maand	Aantal
Jul. 2011	6
Aug. 2011	5
Sep. 2011	9
Okt. 2011	10
Nov. 2011	18
Dec. 2011	8
Jan. 2012	10
Feb. 2012	11
Mrt. 2012	8
Apr. 2012	11
Mei 2012	8
Juni en juli 2012	13

- o Er kwamen bijna elke maand nieuwe verzoeken binnen om met raad en daad bij te staan. Met de maanden november, februari en april aan kop.
- o Van deze interventies waren er 44 van meer structurele aard en niet gebonden aan specifieke casuïstiek (algemeen). Dit betreft de participatie van Gedragswerk aan thuiszitters- of actietafels en verzoeken van samenwerkingsverbanden en afdelingen Leerplicht van gemeenten, om tot meer structurele aanpakken van de thuiszitterproblematiek te komen. Daarnaast was sprake van 73 interventies die gericht waren op een of meerdere met naam en toenaam bekende leerlingen (specifiek). In deze gevallen ging het telkens om leerlingen die buiten de boot vielen, of dreigden te vallen. In de meeste gevallen ging het om thuiszitters.

Staat 2. Status interventies op 1 augustus 2012 (n=117)

	Afgerond	Nog lopend
Specifiek	40	33
Algemeen	10	34

- o Meer dan de helft van de specifieke interventies rondom met naam en toenaam bekende leerlingen, werd gedurende het schooljaar afgerond. Hetzelfde geldt voor iets minder dan een kwart van de algemene interventies. Is het bij de specifieke, leerling-gebonden interventies de ambitie om zo snel mogelijk tot resultaat te komen, dit geldt niet voor de algemene interventies. Afhankelijk van de specifieke ambities, kan de betrokkenheid van Gedragswerk langdurig zijn (zoals het geval is wanneer aan Gedragswerk wordt gevraagd om te fungeren als voorzitter van structureel overleg rondom thuiszitters). In 5 gevallen kwam een einde aan een interventie bij gebrek aan behoefte in de regio, of omdat het niet wilde lukken om betrokkenen rond de tafel te krijgen. In de andere 5 gevallen gingen regionale partners na verloop van tijd verder zonder de begeleiding van een sparring partner. Dit zoals vooraf afgesproken.

Gedragswerk

- Werden leerlingen aan boord geholpen? Het antwoord op deze vraag is 'ja'. Voor zover bij de sparring partners bekend werd door de samenwerking van regionale veldpartijen en sparring partners *bij de specifieke interventies* voor circa 33 kinderen passend onderwijs gerealiseerd². Altijd in een situatie waarin deze leerlingen op het punt stonden uit te vallen, of al thuis zaten. Gedragswerk is daarnaast meer dan in voorgaande jaren betrokken bij algemene interventies. Hiervan is nauwelijks zichtbaar wat de precieze effectiviteit is op het niveau van individuele leerlingen.
- Gerealiseerd werden 111 workshops met in totaal circa 5.622 deelnemers³.

Staat 3. Verzorgde workshops (n=90)

Workshop	Aantal workshops	Aantal deelnemers
Kind op tafel	60	3231
Hordelopen	51	2391
Aantal deelnemers:		5.622

- Er is sprake van een actief netwerk van landelijke, regionale en lokale partijen. Het aantal structurele contacten komt uit op circa 1.140⁴ onderwijs-, zorg- en andere professionals.
- In het afgelopen schooljaar kende de website www.gedragswerk.nl 5.120 unieke bezoeken en werd 1.371 maal informatie gedownload. Het leeuwendeel van de bezoekers bezocht de pagina's bestemd voor de onderwijsprofessionals (83%), Daarnaast bezocht 14% de pagina's bestemd voor ouders.
- In de loop van het schooljaar werd 137 maal telefonisch contact opgenomen met 'Gedragswerk'. Meestal (97 maal) ging het om onderwijs- en zorgprofessionals die vragen hadden over bijvoorbeeld (de toezending van) de ontwikkelde hulpmiddelen. Daarnaast namen via dit spreekuur 8 onderwijsprofessionals, 13 leerplichtambtenaren en 19 ouders contact op met concrete hulpvragen. Deze werden opgepakt door sparring partners of doorverwezen naar andere instanties zoals de onderwijsconsulenten.

3.2. Realisatie van het plan van aanpak

In deze paragraaf worden de geboekte resultaten vergeleken met de voornemens en ambities zoals beschreven in het plan van aanpak voor het schooljaar 2011 – 2012. In hoeverre komen werkelijkheid en plan overeen?

Voortzetting regionale activiteiten

De ambitie was om in het schooljaar 2011 – 2012 een actieve rol te spelen in 100 regio's (deze zijn verspreid over alle provincies). Net als in het voorgaande schooljaar. Dit werden er

² De mate waarin deze aantallen overlappen en het dus – deels – om dezelfde leerlingen gaat, is onbekend.

³ Deze workshops worden verzorgd voor kleinere groepen, maar ook voor grotere gezelschappen, tijdens bijvoorbeeld symposia of congressen.

⁴ Een belangrijk deel van deze contacten is opgenomen in het (e-mail) adressenbestand van Gedragswerk en ontvangt daarmee ook de maandelijkse mailing. Voor het overige gaat het om de persoonlijke contacten van de sparring partners.

Gedragswerk

uiteindelijk 79. Wel werden in deze regio's meer afzonderlijke interventies uitgevoerd dan in voorgaande jaren (117) en was sprake van een forse stijging van het aantal langdurige, vaak niet aan specifieke casuïstiek gebonden, interventies. Bijlage 2 geeft een overzicht van de 117 interventies en de 79 regio's waarin deze werden uitgevoerd.

Landelijke activiteiten

In het schooljaar 2011 – 2012 was 'Gedragswerk' ook actief op landelijk niveau. In alle gevallen ging het om trajecten die een positieve bijdrage kunnen leveren aan de versterking van regionale zorgnetwerken.

Samenwerking met Ingrado (leerplichtambtenaren en RMC-coördinatoren)

Al drie schooljaren worden ook regio's benaderd op initiatief van 'Gedragswerk'. Vertrekpunt vormen de resultaten van de leerplichtrapportages van de gemeenten, waar leerplichtambtenaren het aantal thuiszittende leerlingen registreren en rapporteren conform de door DUO gehanteerde definities. Deze resultaten leveren een terugblik op (hoe was de situatie in het vorige schooljaar?) die als vertrekpunt wordt gebruikt voor lokale en regionale gesprekken. Als allereerste aangrijpingspunt wordt telkens gebruik gemaakt van RMC-coördinatoren, coördinatoren van samenwerkingsverbanden en de leerplichtambtenaren (gemeenten). In overleg met deze gesprekspartners worden vervolgens al diegenen uitgenodigd aan het gesprek deel te nemen, van wie een bijdrage wordt verwacht in het aanpakken van de thuiszitterproblematiek. Deze proactieve benadering van regio's wordt in het komende schooljaar voortgezet. Vanuit een situatie waarin sprake is van contacten binnen alle RMC-regio's.

Er is veel aan de hand in de werelden van onderwijs en jeugdzorg. Door de veranderende rol van de gemeenten ten aanzien van onderwijs en zorg voor kinderen en jeugdigen, veranderen ook de verwachtingen ten aanzien van leerplichtambtenaren. Van hen wordt steeds strikter gevraagd om toe te zien op de onderwijsparticipatie van leerplichtige kinderen en jeugdigen en ook de handhaving adequaat op te pakken. Dit vraagt tenminste om krachtige leerplichtambtenaren die namens de gemeente kunnen regisseren, om kunnen gaan met diversiteit, flexibel en vasthoudend kunnen optreden.

Het gaat er om dat de leerplichtambtenaren door een ondersteunende aanbod in staat worden gesteld om als voortrekkers de lokale en regionale actietafels effectiever te maken. Dit zowel op een curatief als een preventief niveau. 'Gedragswerk' is partner van Ingrado in het ontwikkelen en mede uitvoeren van dit aanbod voor de leerplichtambtenaren.

Domeinoverstijgende bijdragen

JJI of Jeugdzorg-plus

Sinds dit schooljaar speelt Gedragswerk eveneens een rol in het door de Ministeries van OCW, VWS en V&J gestarte proefproject gericht op de ontwikkeling van een werkwijze om de aansluiting tussen onderwijs voor, tijdens en na verblijf in een gesloten justitiële instelling te verbeteren. Deze bijdrage bestond uit:

- Het bijdragen aan de afstemming met landelijke partijen;
- Het toetsen van de voorgestelde werkwijze in de twee pilot-regio's, waarbij vanuit concrete casuïstiek (namen en rugnummers) de toetsing zal plaatsvinden.

Gedragswerk

Voorlopers onderwijs – jeugdzorg

De samenhang tussen onderwijs en jeugdzorg, behoeft geen toelichting. Dit is een tweede voorbeeld van domeinoverstijgende problematiek, die tot een concrete vraag van de Rijksoverheid heeft geleid. Aan 'Gedragswerk' is gevraagd om een concrete bijdrage te leveren aan de voorloperaanpak passend onderwijs en zorg voor jeugd. Kinderen en jongeren verdienen de kans om het beste uit zichzelf te halen, zich te ontplooien en voorbereid te worden op participatie (naar vermogen) in de maatschappij. Het is de ambitie van dit kabinet, dat jongeren 'niet aan de kant staan'. De komende jaren vinden de transitie zorg voor jeugd en de invoering van passend onderwijs plaats. Twee ontwikkelingen die onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. De Ministeries van OCW en VWS willen dat beide stelsels zoveel mogelijk gezamenlijk worden uitgewerkt.

De leerlingen die tussen wal en schip (dreigen te) vallen, waarop de activiteiten van 'Gedragswerk' zijn gericht, kunnen veel baat hebben bij deze gemeenschappelijke uitwerking. Inmiddels zijn 35 voorlopers van deze aanpak geselecteerd. Beide Ministeries hebben 'Gedragswerk' gevraagd een bijdrage te leveren aan dit initiatief. In het voorbije schooljaar bestond de betrokkenheid van Gedragswerk uit:

- a) Het in algemene zin adviseren, vanuit de kennis en ervaring opgedaan in de vele lokale en regionale interventies die in de afgelopen zeven schooljaren werden uitgevoerd, rondom de voorloperaanpak in algemene zin (op het niveau van de beide Ministeries) en de verschillende voorloperprojecten in het bijzonder (op lokaal en regionaal niveau).
- c) Het voorbereiden en uitvoeren van twee bijeenkomsten voor de accountmanagers, afkomstig van de Ministeries van OCW en VWS, alsmede van de VNG, alsmede voor de deelnemende projecten.

Verspreiding van de methodiek 'Gedragswerk'

Workshops

In dit schooljaar werden 111 workshops gerealiseerd (de ambitie was 110 workshops), met in totaal 5.622 deelnemers. Het ging, op een enkele uitzondering na, om in company workshops. De belangstelling hiervoor was wat groter dan het vorige schooljaar. In het vorige schooljaar stonden tijdens deze workshops in toenemende mate vragen centraal die worden opgeworpen door de actuele ontwikkelingen Passend Onderwijs, Centra voor Jeugd en Gezin, transitie Jeugdzorg en Werken naar vermogen. Deze trend heeft zich nadrukkelijk voortgezet. Met in de wereld van de ambulante begeleiding een toenemende belangstelling voor op de toekomst gerichte vragen rondom de positie en rol van de ambulante begeleiding.

Voortzetting communicatie

Website

De huidige website werd volgens plan maandelijks redactioneel onderhouden. Nieuwe hulpmiddelen en informatie werden via de website onder de aandacht gebracht van de doelgroepen van 'Gedragswerk'.

Telefonisch spreekuur

Ook het telefonisch spreekuur werd gerealiseerd zoals voorgenomen.

Gedragswerk

Mailingen

In het schooljaar 2011 – 2012 werden mailingen (E-zines) verzorgd in november, februari, april en juni. Met de mailingen ging informatie en hulpmiddelen mee. De hulpmiddelen werden ook gepubliceerd op de website.

1. *Samenvatting jaarrapportage 2010 - 2011*
Verkorte versie van de jaarrapportage 2010 – 2011 van Gedragswerk.
2. *Verwijderen en schorsen, de volgende keer anders*
Een overzicht van alternatieve paden die kunnen worden bewandeld bij dreigende verwijdering of schorsing.
3. *Plan van aanpak actietafel thuiszitters*
Het plan van aanpak zoals uitgewerkt door de collega's van Bureau Leerplicht en Voortijdig schoolverlaten, Zuid-Holland Zuid.
4. *Aanmeldingsformulier actietafel thuiszitters*
Welke informatie is nodig van leerlingen die aan de actietafels worden besproken?
5. *Veldverkenning*
Een inventarisatie van de regionale situatie.

3.3. Samenvatting resultaten evaluatie

Voor de vierde keer werd een schriftelijke (on line) evaluatie uitgevoerd van 'Gedragswerk'. Dit met als doel concreet inzicht te verschaffen in de effectiviteit van 'Gedragswerk'. Deels maakt 'Gedragswerk' de effectiviteit jaarlijks al zichtbaar in haar rapportages. Het gaat dan om procesresultaten zoals (1) het aantal regio's waarin een actieve rol wordt gespeeld, (2) het aantal onderwijsprofessionals dat een relatie onderhoudt met 'Gedragswerk' en (3) de mate waarin website en hulpmiddelen worden uitgezet in het onderwijsveld. In beperkte mate werd ook al enkele keren inzicht gegeven in het aantal leerlingen dat mede door toedoen van 'Gedragswerk' weer aan boord werd geholpen. Centrale vraag van het evaluatie onderzoek is: *In welke mate slaagt Gedragswerk er in de drie kernambities te realiseren?* Dit zijn:

1. Een concrete en krachtige impuls geven aan de omvang en kwaliteit van de regionale **samenwerking** rondom leerlingen met gedragsproblemen;
2. Een concrete en krachtige impuls geven aan de **handelingsbekwaamheid** van de betrokken regionale actoren;
3. Met als gewenst resultaat een **vermindering van het aantal leerlingen** dat niet het passende onderwijs krijgt waarop zij recht hebben.

Dit evaluatieonderzoek werd net als in vorige schooljaren uitgevoerd met gebruikmaking van Internet. Op de website www.gedragswerk.nl is een enquête opgenomen die elektronisch kan worden ingevuld en verzonden. Deze enquête bestaat uit 16 vragen.

Gedragswerk

Respondenten werden geworven met een persoonlijke oproep tijdens workshops, of per e-mail. Daarnaast werd via de website, LinkedIn en Twitter een oproep gedaan. Ook in de mailing van Gedragswerk werd aandacht gevraagd voor deze evaluatie. Hiervoor werd gebruik gemaakt van het actuele adressenbestand van 'Gedragswerk'.

De verkregen response werd verwerkt door Drs. R. Jas, freelance onderzoeker verbonden aan marketing- en communicatieadviesbureau Twiga B.V. In totaal ontvingen wij 94 ingevulde en bruikbare enquêtes. In deze rapportage alleen een samenvatting van de belangrijkste uitkomsten, met het oog op de effectiviteit van 'Gedragswerk'.

Typering respondenten

Het leeuwendeel van de respondenten is afkomstig uit het primair onderwijs (61,4%). Zowel van de samenwerkingsverbanden, als van scholen. Daarnaast is 19,3% verbonden aan een samenwerkingsverband voortgezet onderwijs of aan een VO-school. De resterende 19,3% van de respondenten is afkomstig uit het (voortgezet) speciaal onderwijs, een REC, een RMC-regio of een gemeente.

Belangrijkste resultaten

'Gedragswerk' is naar de mening van de meeste respondenten effectief.

- Van de respondenten waarbij samenwerking aan de orde was, maakt 83,0% kenbaar dat Gedragswerk een positief effect had;
- Van deze respondenten vindt 77,1% dat sprake was van een positief effect op de kwaliteit van de samenwerking. Daarnaast ziet 74,4% van de respondenten een positief effect op het resultaat van de samenwerking en op de bevordering van de actieve deelname van diegenen die nodig zijn.
- Van de respondenten is 83,2% van mening dat de noodzakelijke kennis toeneemt door de inzet van 'Gedragswerk'. Daarnaast vindt 69,3% dat noodzakelijke vaardigheden worden ontwikkeld en dat de motivatie toeneemt door de samenwerking met 'Gedragswerk'.
- Worden – mede – door de inzet van 'Gedragswerk' ook leerlingen aan boord geholpen? Net als voor de sparring partners, is dit ook voor de respondenten niet altijd zichtbaar. Vandaar dat slechts 37 van de 94 respondenten een schatting geven. Met als resultaat dat circa 139 leerlingen aan boord werden gehouden of geholpen in de trajecten waar zij bij waren betrokken.